OMGEVINGSANALYSE 2024-2028

INVENTARIS VLAANDEREN IMMATERIEEL ERFGOED

Dit rapport is het resultaat van een dossieranalyse van erkende erfgoedgemeenschappen op de Inventaris Vlaanderen van het Immaterieel Cultureel Erfgoed, in het licht van de beleidsplanning 2024-2028 van Werkplaats immaterieel erfgoed. Met deze analyse willen we achterhalen hoe de erkende erfgoedgemeenschappen (bij de Inventaris Vlaanderen) omgaan met het borgen van hun immaterieel erfgoed en hoe dat evolueert doorheen de verschillende jaren.
Borgen houdt in dat er maatregelen worden genomen en acties worden opgezet voor het identificeren, inventariseren, documenteren, onderzoeken, sensibiliseren en doorgeven van immaterieel erfgoed.[1] De doelstelling van dit rapport is dus om aan te tonen hoe de verschillende erfgoedgemeenschappen ervoor zorgen dat hun immaterieel erfgoed een actief onderdeel van het leven van vandaag blijft.

Enkele belangrijke opmerkingen bij het begin van deze analyse:

- er zijn tot en met 2021 67 immaterieel erfgoedpraktijken erkend op de Inventaris Vlaanderen. 3 daarvan zijn erkend in 2021 waardoor zij geen rapportage hebben van 2018-2019 en 2020-2021, zij geven dus eigenlijk een nulwaarde in de hiernavolgende analyse;
- hetzelfde is het geval voor de 11 praktijken die erkend zijn in de periode 2018-2019. Zij hebben geen rapportage doorgegeven voor die periode;
- ook belangrijk om te weten dat er 5 erfgoedgemeenschappen geen rappportering hebben ingediend in 2021. Deze worden dus ook als nulwaarde geteld.

In de analyse die volgt, zullen we enkel verder gaan met degenen die wel een rapport hebben ingediend.

Het is interessant om te weten dat de gegevens voor deze analyse verzameld zijn vanuit drie verschillende documenten die steeds door de betrokken gemeenschappen zijn opgesteld:

- een aanvraagdossier
- de rapportering in 2019
- de rapportering in 2021

Om de erfgoedgemeenschappen centraal te plaatsen, is ervoor gekozen om te vertrekken vanuit hun visie. De invulling van de borgingstypes wordt hieronder verwerkt en vertrekt vanuit de eigen ideeën van erfgoedgemeenschappen over hoe deze types kunnen worden ingevuld. Vanuit de immaterieel-erfgoedblik worden sommige elementen gedupliceerd om het zo bij meerdere borgingstypes mee te tellen en een zo volledig mogelijk beeld te schetsen. Dit gebeurt echter enkel wanneer dit een significante meerwaarde is voor de analyse.

Een belangrijke opmerking bij de verschillende conclusies is dat er **geanalyseerd wordt vanuit de rapporteringen van 2018-2019 en van 2020-2021**. Het kan dus zijn dat gemeenschappen in de jaren voordien wel rond een bepaald borgingsaspect hebben gewerkt, maar wanneer ze dat nu niet expliciet hebben herhaald, wordt dat niet meegenomen in deze analyse.

Ter referentie werden ook de cijfers van 2016 en 2017 toegevoegd aan deze analyse, zonder dat we hier dieper op zullen ingaan.

[1] https://immaterieelerfgoed.be/files/attachments/.745/JNeyrinck_werkmakenvanice_NL.pdf

1. ANALYSE PER BORGINGSTYPE

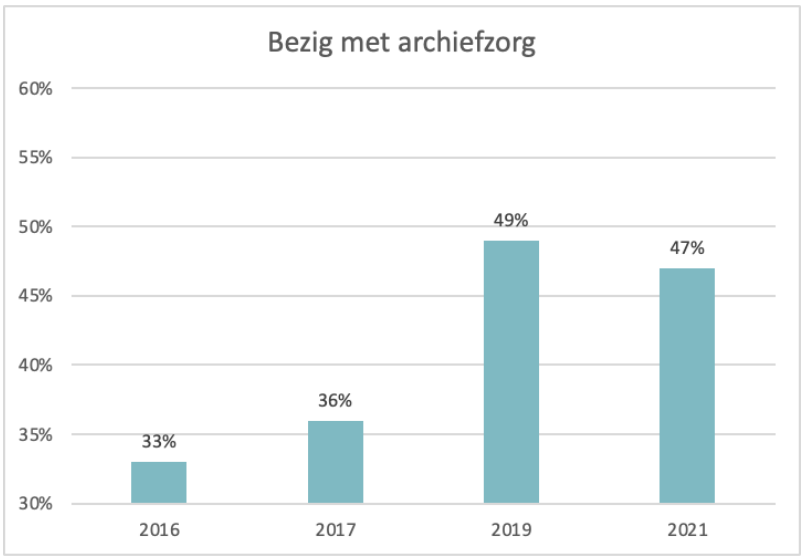
In dit deel wordt er gekeken hoe erfgoedgemeenschappen inzetten op de verschillende borgingstypes. Hiervoor is er beroep gedaan op de verschillende rapportages die de gemeenschappen hiervoor hebben ingediend waarbij er sinds 2018 2-jaarlijks wordt gevraagd wat er goed gaat en minder goed gaat per borgingstype. Ze krijgen verschillende types als optie: erfgoed beoefenen, archiefzorg, documenteren, onderzoeken, communicatie, sensibiliseren, educatie, doorgeven en andere. De gemeenschappen zijn echter niet verplicht om bij elk type iets te noteren.

Erfgoed beoefenen

- Er zijn 5 gemeenschappen die in 2021 hun rapportering niet hebben ingediend. Mogelijk kan dit er op wijzen dat hun erfgoed niet meer actief beoefend wordt, maar dat is slechts een veronderstelling. Bij elke praktijk wordt dit anders geïnterpreteerd en niet iedere gemeenschap geeft altijd specifiek aan op welke manier ze hun erfgoed beoefenen, zolang ze de borgingstypes uitvoeren, zijn ze namelijk in staat om hun praktijk te realiseren.

Archiefzorg

- 28 van de 59 geven zelf aan bezig te zijn met archiefzorg: 47% (2021)
- 26 van de 53 geven zelf aan bezig te zijn met archiefzorg: 49% (2019)

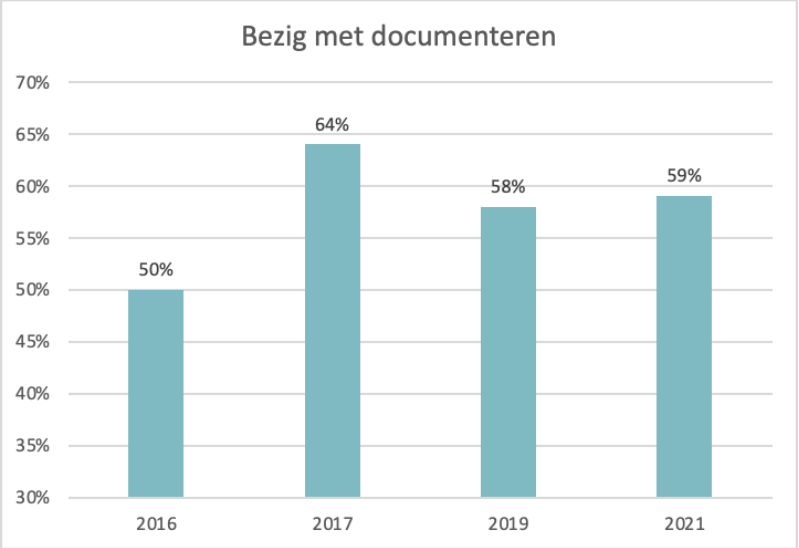
16 van de 64 erfgoedgemeenschappen zetten in hun rapporteringen van 2018-2021 in op digitalisering van de archieven: 25%. Zo wordt materiaal als foto's, krantenartikels, video's… gedigitaliseerd om bijvoorbeeld in een beeldbank of website te ontsluiten.

Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 erkend zijn, zijn er 2 die in hun aanvraag inzetten op de digitaliseren van hun archieven: 14%.

In het algemeen zetten de erfgoedgemeenschappen in op het onderhouden van hun archief door alles naar één of meerdere centrale plaatsen samen te brengen, door de privé-collecties te verzamelen en door verantwoordelijken aan te stellen die het archief kunnen onderhouden. (ORF 1.5)

Documenteren

- 34 van de 59 geven zelf aan bezig te zijn met documenteren: 59% (2021)
- 31 van de 53 geven zelf aan bezig te zijn met documenteren: 58% (2019)

14 van de 64 erfgoedgemeenschappen geven in hun rapporteringen van 2018-2021 aan bezig te zijn met het documenteren van hun erfgoedpraktijk in foto's (21%). Deze foto's worden dan bijvoorbeeld gebruikt om een fotoboek uit te geven of een fotoreportage samen te stellen. (ORF 10.3)

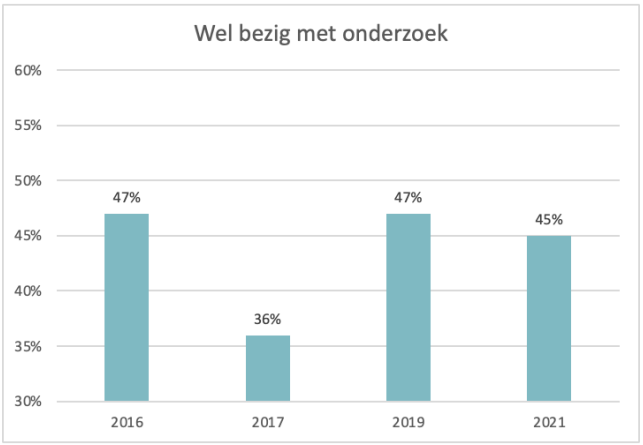
Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 6 die in hun aanvraag inzetten op het documenteren van hun erfgoedpraktijk in foto's: 42%.

5 van de 64 erfgoedgemeenschappen geven in hun rapporteringen van 2018-2021 aan dat ze aan de slag zijn gegaan met het audiovisueel documenteren van hun erfgoed (7%). (ORF 10.3)

Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn geen gemeenschappen in hun aanvraag inzetten op het audiovisueel documenteren: 0%.

Onderzoek

- 27 van de 59 geven aan met onderzoek bezig te zijn: 45% (2021)
- 25 van de 53 geven aan met onderzoek bezig te zijn: 47% (2019)

3 van de 64 erfgoedgemeenschappen deden volgens hun rapporteringen van 2018-2021 beroep op studenten die een eindwerk schreven of onderzoek voerden over hun erfgoedpraktijk (4%) (ORF 9.2)

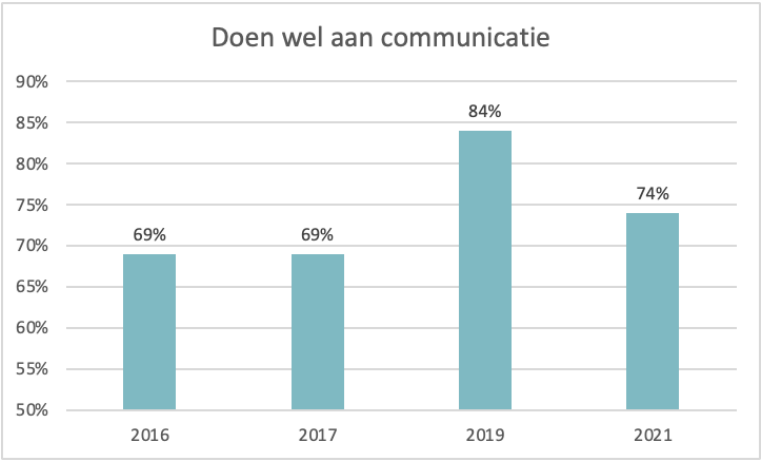
Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 4 die in hun aanvraag inzetten op studenten die een eindwerk schreven of onderzoek voerden naar hun erfgoedpraktijk: 28%.

8 van de 64 erfgoedgemeenschappen die in rapportering van 2018-2021 aangeven met onderzoek bezig te zijn, publiceerden hun resultaten ook in een artikel. (12%) (ORF 9.2 en 10.3)

Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 3 die in hun aanvraag aangeven dat hun onderzoek gepubliceerd werd in een artikel: 21%.

Communicatie

- 44 van de 59 geven zelf aan bezig te zijn met communicatie: 74% (2021)
- 45 van de 53 geven zelf aan bezig te zijn met communicatie: 84% (2019)

34 van de 64 erfgoedgemeenschappen geven in hun rapporteringen van 2018-2021 aan te communiceren via verschillende sociale media (zowel intern als extern) (53%). Zo verloopt de onderlinge communicatie tussen verschillende groepen van een erfgoedpraktijk soms via een Facebookgroep.

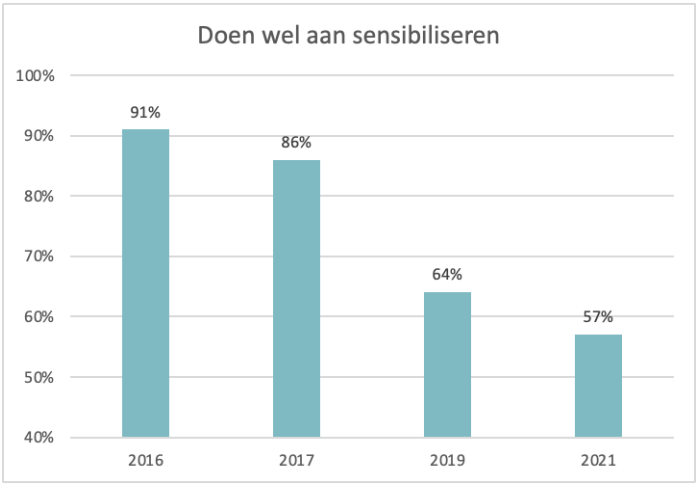
Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 11 die in hun aanvraag inzetten op communicatie via verschillende sociale media: 78%.

32 van de 64 erfgoedgemeenschappen geven in de rapporteringen van 2018-2021 aan gebruik te maken van een website (50%). Enkele gemeenschappen geven wel aan dat deze niet altijd even actief onderhouden wordt of dat ze het belangrijk vinden om deze verder te onderhouden.

Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 11 die in hun aanvraag aangeven gebruik te maken van een website om met de erfgoedgemeenschap en het bredere publiek te communiceren: 78%.

Sensibiliseren

- 34 van de 59 geven aan dat ze bezig zijn met sensibiliseren: 57% (2021)
- 34 van de 53 geven aan dat ze bezig zijn met sensibiliseren: 64% (2019)

12 van de 64 gemeenschappen rapporteren in de periode van 2018-2021 over een tentoonstelling die ze georganiseerd hebben om hun immaterieel-erfgoedpraktijk aan het brede publiek te tonen (18%).

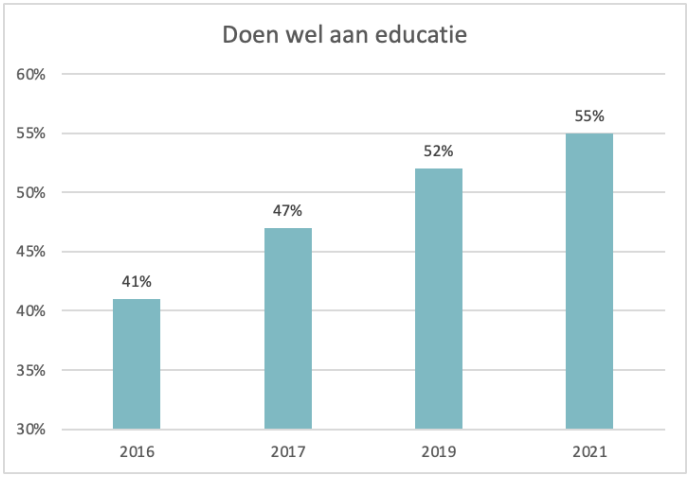
Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 9 die in hun aanvraag inzetten op het organiseren van tentoonstellingen: 64%.

Andere conclusies uit de rapporteringen van 2018-2021 waarbij de gemeenschappen de bredere maatschappij wil sensibiliseren over hun immaterieel erfgoed:

- 4 erfgoedgemeenschappen organiseerden lezingen
- 4 erfgoedgemeenschappen organiseerden wandelingen

Educatie

- 33 van de 59 geven aan bezig te zijn met educatie: 55% (2021)
- 28 van de 59 geven aan bezig te zijn met educatie: 52% (2019)

12 van de 64 gemeenschappen hebben in hun rapporteringen van 2018-2021 ingezet op het ontwikkelen van educatief materiaal voor kinderen (18%) (ORF 4.3)

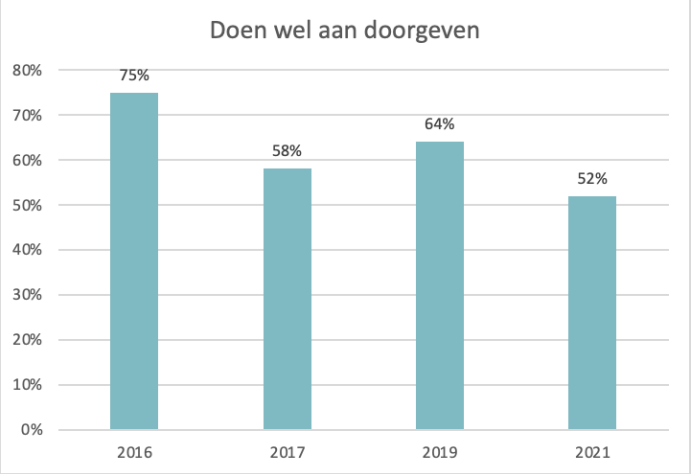
Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 7 die in hun aanvraag inzetten op het ontwikkelen van educatief materiaal voor kinderen: 50%.

8 van de 64 gemeenschappen geven in hun rapporteringen van 2018-2021 aan dat ze een trainingsprogramma organiseerden om de kennis en kunde rond hun erfgoed door te geven aan het bredere publiek en de volgende generatie. (12%) (ORF 3.1)

Van de 14 erfgoedgemeenschappen die vanaf 2018 werden erkend, zijn er 2 die zulk trainingsprogramma hebben georganiseerd: 14%.

Doorgeven

- 31 van de 59 geven aan bezig te zijn met doorgeven: 52% (2021)
- 34 van de 53 geven aan bezig te zijn met doorgeven: 64% (2019)

26 van de 64 gemeenschappen vullen in de voorbije periode van 2018-2021 'doorgeven' in als het overdragen van hun kennis en hun ambacht en het zorgen voor opvolging in hun erfgoedpraktijk (ORF 3.1 en 4.3). Dit komt bij 40% van de gemeenschappen voor en is hiermee de meest voorkomende manier van *doorgeven*. Daarnaast is er nog 20% die bij de borgingspraktijk *doorgeven*, aangeven dat ze inzetten op kinderen en 9% geeft aan dat ze inzetten op het overdragen van het bestuur. Naast deze drie vormen van *doorgeven* die opvallen in deze analyse, zijn er ook verschillende gemeenschappen die nog een andere invulling hebben van *doorgeven*.

Andere

- 4 erfgoedgemeenschappen geven aan een erkenning van UNESCO na te streven.
- 16 erfgoedgemeenschappen zien de erkenning als een manier om hun erfgoed te borgen. Wel verschillen de borgingselementen waaronder de gemeenschappen dit plaatsen.
- 4 erfgoedgemeenschappen geven een belangrijke verbinding met onroerend goed aan.

Algemeen

46 van de 59 erfgoedgemeenschappen kon het erfgoed niet beoefenen ten gevolge van de corona-maatregelen: 68%. Voor deze conclusie is er gebruik gemaakt van zowel de rapporteringen als van de aanvraagdossiers van de meest recent erkende gemeenschappen. De corona-maatregelen vormden namelijk een uitzonderlijke situatie voor alle verschillende soorten gemeenschappen.

Opvallend vanuit deze analyse van de borgingtypes is dat de gemeenschappen zelf aangeven enkel met documenteren en educatie meer bezig te zijn in 2021 tov 2019. Belangrijk hierbij is de bovenste opmerking bij 'algemeen': 2020 was een jaar vol onwetendheden en minder mogelijkheden door de corona-crisis. Daarnaast zijn deze gegevens niet 100% volledig omdat de gemeenschappen worden

gevraagd om te vertellen wat er goed gaat en niet goed gaat. Sommige erfgoedgemeenschappen geven hierbij hun hele planning en alle evenementen en activiteiten die ze organiseerden, maar andere gemeenschappen geven slechts een deel van hun aanbod mee waardoor we niet zeker zijn dat deze analyse volledig exhaustief is. Wel toont het een dalende tendens aan, waar de Werkplaats op kan inspelen.

2. VERGELIJKING MET OMGEVINGSANALYSE 2019-2023

In dit onderdeel wordt de inhoud van de dossiers van de erkende erfgoedgemeenschappen vergeleken met de resultaten van de omgevingsanalyse die voor de beleidsperiode 2019-2023 werd gemaakt. Ook in die omgevingsanalyse kwamen de erkende erfgoedgemeenschappen aan bod. Dit onderdeel vertrekt vanuit de vragen die toen werden gesteld en gaat na of deze conclusies nog steeds van toepassing zijn en of ze zichtbaar zijn vanuit deze dossier-analyse.

In kader van de **beleidsplanning 2019-2023** werd er een **online bevraging** georganiseerd voor de erkende erfgoedgemeenschappen van de Inventaris Vlaanderen. Op deze vragen reageerde 24% van de aangeschreven gemeenschappen, waardoor de conclusies die hieruit getrokken werden als een indicatie dienen. Voor de omgevingsanalyse i.k.v. de **beleidsplanning 2024-2028** werd er beroep gedaan op de **dossiers** die alle erfgoedgemeenschappen doorheen de tijd hebben ingediend waardoor er meer doorslaggevende conclusies uit kunnen getrokken worden. Wel zorgt deze aanpak ervoor dat er minder specifieke vragen gesteld kunnen worden. De bottom-up approach wordt wel in achte genomen door te vertrekken vanuit het standpunt dat de erfgoedgemeenschap aangeeft in zijn persoonlijke dossier. Om deze omgevingsanalyse zo volledig mogelijk te maken, is het interessant om een **lijn te trekken tussen de conclusies uit 2017 en de conclusies uit 2022**.

Uit de online bevraging (2017) bleek dat er vraag was naar ondersteuning voor archiefzorg en het doorgeven van erfgoedpraktijken. Desondanks blijkt uit de analyse van de dossiers (2022) dat de gemeenschappen die inzetten op archiefzorg en doorgeven gedaald is tussen de rapportering in 2019 en die in 2021. Naast archiefzorg, vormde ook de inzet op het (hoger) onderwijs een werkpunt voor de erfgoedgemeenschappen in de online bevraging. Daar blijkt ook uit de analyse van de dossiers wel een lichte groei zichtbaar in te zijn van 2019 naar 2021.

Uit het rapport van 2017 blijkt dat de meerderheid hun erfgoed benoemt met de term 'immaterieel erfgoed'. Dit is niet op dezelfde manier te bevragen door de analyse van de dossiers. Toch blijkt uit de verschillende documenten dat er 27 erfgoedgemeenschappen (40%) de term immaterieel erfgoed verwerken in hun dossier wanneer ze schrijven over wat er goed gaat en minder goed gaat bij het beoefenen van hun erfgoed en welke borgingstypes ze reeds hebben ondernomen. Dit aantal kan de conclusie van in 2017 dus niet bevestigen. Voor deze conclusie is er beroep gedaan op zowel het aanvraagdossier als de rapporteringen van 2019 en 2021 omdat het bewustzijn rond immaterieel erfgoed interessant is over het gehele dossier.

Er zijn drie noden die uit de online bevraging uit 2017 naar voren komen:

- **'het vinden van opvolgers en nieuwe enthousiastelingen',**
- **'de nood aan financiële middelen' en**
- **'erkenning door beleid'.**

Bij het dossieronderzoek van de rapporteringen in 2021 hebben de zaken die minder goed gaan voornamelijk betrekking op de corona-maatregelen die ervoor zorgden dat gemeenschappen hun erfgoed niet konden beoefenen zoals ze dat gewend waren. Daarnaast wordt in kleinere mate ook het ontbreken van volgende generaties beoefenaars aangehaald. Uit de analyse van de rapporteringen in 2019 blijkt echter wel dat deze drie noden nog steeds aan bod komen, in dezelfde volgorde, met als grootste nood nog steeds het verzekeren van opvolging.

‘Meer aandacht voor immaterieel erfgoed binnen het onderwijs’, ‘meer ondersteuning vanuit bestuur’ en ‘meer bekendheid van het begrip immaterieel erfgoed bij het brede publiek’ - dat blijken de drie grootste wensen die leven bij de respondenten in 2018. Deze laatste twee gegevens zijn niet te onderzoeken vanuit de dossiers, maar wel blijkt dat de interesse vanuit onderwijs een kleine groei meemaakt. Dit wil zeggen dat de wens vanuit de erfgoedgemeenschappen om meer aandacht te krijgen voor immaterieel erfgoed binnen het onderwijs deels is ingevuld, maar anderzijds ook nog steeds groot is. Dit zou er dan namelijk ook meteen voor kunnen zorgen dat de opvolging van de volgende generatie een vlottere overgang kent.

3. ANALYSE SPREIDING DOMEINEN IMMATERIEEL ERFGOED

UNESCO deelt immaterieel erfgoed in 5 (‘inter alia’) verschillende domeinen op die hieronder verder worden gespecificeerd. In dit onderdeel van de analyse zal een balans opgemaakt worden over binnen welke domeinen de erkende erfgoedgemeenschappen zichzelf situeren anno 2021.

Domein	Aantal	Percentage
Domein 1	0	0%
Domein 1+2+3	2	2,90%
Domein 1+4+5	1	1,50%
Domein 1+3	4	4,90%
Domein 1+3+4	1	1,50%
Domein 1+5	1	1,50%
Domein 1+2+3+4+5	1	1,50%
Domein 2	2	2,90%
Domein 2+3	2	2,90%
Domein 2+3+4+5	1	1,50%
Domein 3	34	50,70%
Domein 3+4	2	2,90%
Domein 3+4+5	2	2,90%
Domein 3+5	4	4,90%

Domein 3+'andere'	2	2,90%
Domein 4	2	2,90%
Domein 4+5	2	2,90%
Domein 5	3	4,50%
Domein 5+'andere'	1	1,50%

Domein 1: orale praktijken (0)
Domein 1+2+3 (2)
- Rederijkerscultuur
- Vlaamse gebarentaal

Domein 1 + 4 + 5 (1)
- Witteren

Domein 1 + 3 (4)
- Sint-Veroonmars
- Boeteprocessie Veurne
- Sint Rochusverlichting
- Aalst Carnaval

Domein 1+3+4 (1)
- Geelse gezinsverpleging

Domein 1+5 (1)
- Morsecode

Domein 1+2+3+4+5 (1)
- Kermiscultuur

Domein 2: podiumkunsten (2)
- Fanfarecultuur
- Jachthoornblazen

Domein 2+3 (2)
- Sint Evermarusfeest
- Beiaardcultuur

Domein 2+3+4+5 (1)
- Oogstfeest Pikkeling

Domein 3: sociale praktijken (34)
- Gosjdieel
- Gentse feesten
- Quirinusprocessie
- Leonardusprocessie
- Sint-Gummarusprocessie
- Historisch schutterswezen (+sport en spel)
- Godelieveprocessie Gistel
- Woonwagencultuur
- Pauwelviering
- Plaisanceprocessie
- Reuzencultuur
- Memorial Day
- Waregem Koerse feesten

- Vinkenzetten
- Bloemencorso's Vlaanderen
- Manueel klokkenluiden
- Mechelse ommegang
- Molse lichtstoeten
- Carnaval Blankenberge
- Heksenstoet Beselaere
- Heilige bloemprocessie meigem
- Ommegang Hegge
- Kroningsfeesten Tongeren
- Virga Jesse feesten
- Bommelfeesten
- Jaartellenleven Leuven
- Ros Beiaard
- Sinterklaas en Sint Maarten
- Fiertel
- Krakelingen Tonnekesbrand
- Heilige Bloedprocessie Brugge
- Houtem Jaarmarkt
- Oud Limburgs Schuttersfeest
- Heilige Bloedprocessie Hoogstraten

Domein 3 + 4 (2)
- Pelgrimstafel
- Hondenzwemmen

Domein 3+4+5 (2)
- Floraliën
- (+andere: smaakcultuur en erfgoed) Biercultuur

Domein 3 + 5 (4)
- (+sport en spel) Strandbloemen
- Steltenlopen Merchtem
- Frietkotcultuur
- Hanenzetten

Domein 3 + andere (niet gedefinieerd) (2)
- Last post
- Krulbol

Domein 4: natuur en universum (2)
- Brabantstrekpaard
- Valkerij

Domein 4 + 5 (2)
- Molenaarsambacht
- Telen van grondwitloof

Domein 5: ambachten (3)
- Klompencultuur
- Kant maken
- Garnaalvisserij te paard

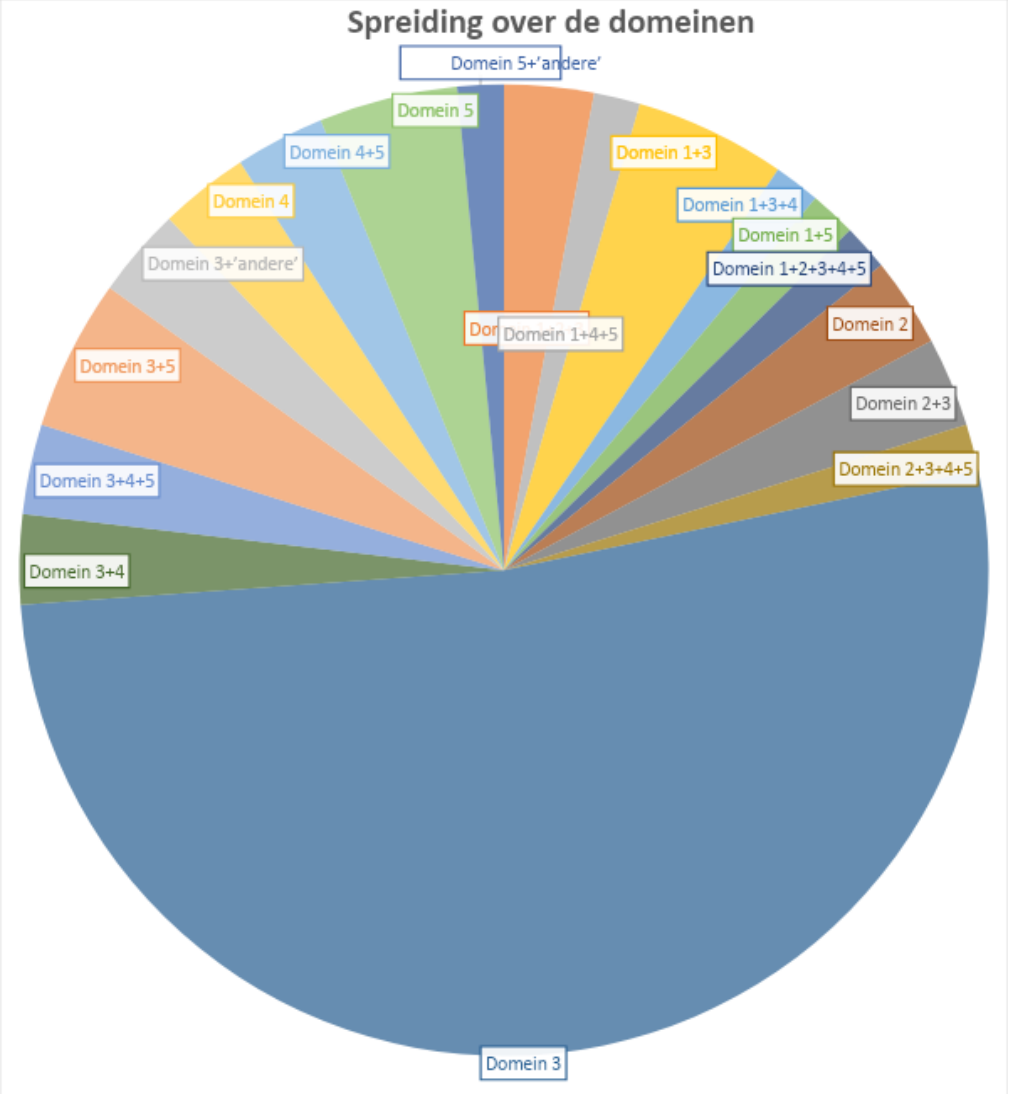
Domein 5 (+ andere: tradities) (1)
- Kennis Miel van Beeck

Analyse

Bij de aanvraag voor een opname op de Inventaris Vlaanderen wordt aan de gemeenschappen gevraagd bij welk(e) domein(en) hun erfgoed thematisch aansluit. Er zijn vijf domeinen die vanuit de Unesco Conventie naar voren zijn geschoven:

- Domein 1: Orale praktijken
- Domein 2: Podiumkunsten
- Domein 3: Sociale praktijken
- Domein 4: Natuur en Universum
- Domein 5: Ambachten

In **2021** zijn er 67 erkende erfgoedpraktijken. De helft hiervan (50,7%) identificeert zich aan met domein 3. De andere domeinen kennen minder 1 op 1 identificatie. Wel zijn er verschillende soorten combinaties gemaakt door de erfgoedgemeenschappen. Zo worden de combinatie van domein 1 en 3 en de combinatie van domein 3 en 5 vertegenwoordigd door ieder 4 gemeenschappen (4,9%). De meerderheid van de combinaties tussen domeinen worden slechts door 1 of 2 erfgoedgemeenschappen benoemd als thematische aansluiting. Enkele erfgoedgemeenschappen geven ook combinaties aan met 'andere'. Deze term wijst enerzijds op sport en spel, maar anderzijds wordt er vaak ook geen verdere verklaring aan gegeven. Een laatste opvallende feit is dat er verschillende gemeenschappen combinaties aangeven met domein 1, maar dat er geen enkele gemeenschap is die zich dit domein als enige domein aanduidt.

Spreiding over de domeinen
Domein 5+'andere'
Domein 5
Domein 4+5
Domein 4
Domein 3+'andere'
Domein 3+5
Domein 3+4+5
Domein 3+4
Domein 1+3
Domein 1+3+4
Domein 1+5
Domein 1+2+3+4+5
Domein 2
Domein 2+3
Domein 2+3+4+5
Domein 1+4+5
Domein 3

4. ENKELE CONCLUSIES UIT HET DOCUMENT 'KANSEN EN BEDREIGINGEN'

Naast het document waarin de gegevens worden verzameld over wat er goed gaat en niet goed gaat, worden ook de kansen en bedreigingen die de erkende erfgoedgemeenschappen aanvoelen verzameld door het Departement Cultuur, Jeugd en Media. In dit onderdeel wordt er gekeken of die kansen en bedreigingen ook belangrijke inzichten kunnen verschaffen over waar de erfgoedgemeenschappen mee bezig zijn en waar ze belang aan hechten.

De grootste bedreiging in **2021** betreft de corona-maatregelen die restricties opleggen om het erfgoed te beoefenen: 37 van de 59 erfgoedgemeenschappen geven dat aan als bedreiging: 62%. Dat bevestigt de conclusie die ook reeds hierboven werd getrokken (zie puntje 1). In 2021 bleek corona echter ook een kans te vormen voor verschillende erfgoedgemeenschappen. De pandemie zorgde er namelijk ook voor dat mensen op zoek ging naar het lokale, naar verbondenheid… en zo vaak terecht kwamen bij (plaatselijk) immaterieel erfgoed.

In **2019** zijn er verschillende bedreigingen die er naar voren komen. Sommige van deze zijn zeer specifiek per erfgoedgemeenschap. Enkele bedreigingen komen meerdere keren voor: 9 van de 53 gemeenschappen geven aan dat in 2018-2019 de financiële situatie als een bedreiging aanvoelt, 12 van de 53 gemeenschappen vinden de bestaande regelgeving een bedreiging om hun erfgoed te kunnen beoefenen en 8 gemeenschappen geven aan dat het vinden van actieve jongeren een bedreiging vormt. Deze elementen komen ook overeen met wat hierboven (zie puntje 1) reeds geschetst werd en wat ook in de vorige omgevingsanalyse aan bod kwam (zie puntje 2).

Kansen in 2019 zijn moeilijker te generaliseren, voorbeelden zijn: de groeiende invloed van sociale media, hernieuwde aandacht voor het erfgoed, expo's met betrekking tot het erfgoed, internationale verbindingen met betrekking tot het erfgoed, verschillende soorten samenwerkingen ten voordele van het erfgoed en nog verschillende andere individuele voorbeelden.